

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vojtěcha Šimíčka a soudců JUDr. Miluše Doškové a JUDr. Karla Šimky v právní věci žalobce: **A. R. C.**, zastoupeného advokátkou JUDr. Erikou Mačákovou se sídlem Ve Struhách 27, Praha 6, proti žalovanému: **Magistrát hlavního města Prahy, odbor občanskoprávních agend**, se sídlem Mariánské náměstí 2, Praha 1, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. 11. 2005, sp. zn. 11 Ca 157/2005,

t a k t o :

I. Kasační stížnost se zamítá.

II. Žalovanému se nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce (dále jen „stěžovatel“) včas podanou kasační stížností brojí proti shora označenému rozsudku Městského soudu v Praze. Tímto rozsudkem městský soud zamítl žalobu stěžovatele proti rozhodnutí Magistrátu hlavního města Prahy, odboru občanskoprávních agend (dále jen „žalovaný“) ze dne 17. 3. 2005, zn. MHMP 6816/2005, kterým bylo zamítnuto stěžovatelovo odvolání proti rozhodnutí odboru matrik Úřadu městské části Praha 1 ze dne 3. 11. 2004, č. j. 10125/2004, kterým nebylo vyhověno stěžovatelově žádosti o zjištění státního občanství ČR a o vydání osvědčení o státním občanství ČR podle ustanovení § 20 a § 24 zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky.

Stěžovatel v kasační stížnosti uplatňuje důvody obsažené v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), když namítá nesprávné posouzení právní otázky městským soudem a nepřezkoumatelnost jeho rozsudku důvodu nesrozumitelnosti.

Stěžovatel se ztotožňuje s městským soudem pouze v tom, že podal žádost o zjištění státního občanství.

Nesouhlasí však nejprve s tím, že městský soud posuzoval činnost správního orgánu pouze po podání jeho žádosti, nikoli však činnost zastupitelského úřadu před podáním žádosti, přitom vadné podání podal stěžovatel právě vinou nesprávně poskytnuté součinnosti před vyplněním formulářů, tedy v důsledku chybného úředního postupu zastupitelského úřadu rozporného s § 3 tehdy účinného zákona č. 71/1967 Sb., správního řádu, podle nějž musí správní orgány poskytovat pomoc a poučení, aby pro neznalost právních předpisů neutrpěli účastníci v řízení újmu. Tato zásada přitom má být dle stěžovatele aplikována i před zahájením řízení, v jeho případě tedy před podáním žádosti, kdy se potřeboval dozvědět podmínky pro výběr svého podání, neboť nevěděl, že jich je více. Tato zásada má být pak dodržována zejména v tomto typu řízení, kde se jedná o úkony činěné osobami neovládajícími dokonale češtinu a žijícími mimo české území a majícími tedy nižší povědomost o právních i společenských zvyklostech v ČR. Dané formuláře jsou navíc pro laika snadno zaměnitelné. Zastupitelský úřad stěžovatele zmátl svými nesprávnými informacemi o získávání českého rodného listu a o blížícím se přijetí nového zákona upravujícího nabývání českého státního občanství. Vadnost jeho podání zapříčinil také zjišťovací dotazník umístěný na internetových stránkách zastupitelského úřadu, na jehož základě zastupitelský úřad prováděl výběr odpovídajících formulářů. Městský soud se však těmito výtkami vůbec nezabýval a nezkoumal, v jaké míře přispělo pochybení zastupitelského úřadu k chybnosti stěžovatelova podání.

Dále stěžovatel připomíná, že vadnost jeho podání bylo možno zhojit za použití § 19 odst. 2 a 3 správního řádu. Jeho podání bylo sice nadepsáno jako žádost, obsahově však mělo náležitosti prohlášení. Nechápe pak výtku městského soudu, že ke svému podání sice připojil prohlášení o tom, že je českým státním občanem, to však nelze podle městského soudu považovat za prohlášení o občanství podle zákona č. 193/1999 Sb., o státním občanství některých bývalých československých státních občanů.

Stěžovatel brojí také proti tomu, že i v soudním řízení bylo neustále opakováno, že dobrovolně požádal o propuštění ze státního svazku. Oproti tomu připomíná, že zákon č. 193/1999 Sb. nerozlišoval mezi dobrovolně a nedobrovolně propuštěnými občany a zejména že jeho rodičům bylo českými úřady dáno na vybranou mezi žádostí o propuštění, po níž by se mohl vracet do vlasti a udržovat kontakt s českými příbuznými, a zbavením občanství, po němž by o tuto možnost přišel. Vytýká pak nynější demokratické veřejné moci, že akceptuje takováto propuštění ze státního svazku vynucená totalitními úřady. Stěžovatel také navrhuje zvážení možnosti postupu soudu podle článku 95 odst. 2 Ústavy a podání návrhu Ústavnímu soudu na zvážení souladu zákona č. 193/1999 Sb., zejména § 1 a § 5, s článkem 15 Všeobecné deklarace lidských práv. Ze zde zakotveného práva nebýt zbaven občanství podle něj plyne, že českoslovenští občané nemohli být platně zbaveni státního občanství na základě donucení totalitních státních úřadů, v materiálním smyslu jim státní občanství zůstalo a nelze jim ho tedy upírat, či jejich žádost o ně podmiňovat lhůtou.

Z těchto důvodů stěžovatel navrhuje napadený rozsudek Městského soudu v Praze zrušit a věc vrátit k dalšímu řízení.

Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti uvádí ke stěžovatelově kritice postupu zastupitelského úřadu, že toto stěžovatelovo tvrzení nemá žádnou důkazní oporu, naopak stěžovatel poskytl tomuto úřadu ve svém čestném prohlášení nepravdivé informace,

na jejichž základě jej na zastupitelském úřadě považovali za českého občana. Přitom zastupitelský úřad sám nemá evidenci československých občanů propuštěných ze státního svazku, takže musí vycházet jen z podkladů poskytnutých samotnými žadateli. Ze spisu přitom neplyne, že by zastupitelský úřad již při podání žádosti stěžovatelem věděl, že pozbyl české státní občanství propuštěním ze státního svazku a je tedy bývalým československým občanem, a nikoli občanem ČR. Situaci objasnil teprve správní orgán prvního stupně, který v evidenci pozbytí státního občanství vyhledal dokumentaci týkající se stěžovatelovy žádosti o propuštění ze státního svazku ČSR.

Pokud stěžovatel kritizuje informace poskytované zastupitelským úřadem na jeho internetových stránkách, žalovaný je naopak pokládá za věcně správné. Navíc v závěru tohoto informačního materiálu je uvedeno, že se jedná pouze o orientační pomůcku pro zájemce o opětovné nabytí českého státního občanství, a nikoli o oficiální výklad zákona. Zastupitelským úřadem nabízený dotazník pak byl výslovně určen zájemcům o nabytí českého státního občanství, nikoli fyzickým osobám žádajícím o zjištění státního občanství či o vydání osvědčení o státním občanství. Účelem tohoto předběžného dotazníku byl výběr vhodné varianty formuláře prohlášení podle zákona č. 193/1999 Sb. tak, aby vyplnění prohlášení proběhlo bez obtíží. Předběžný dotazník tedy nesloužil zastupitelskému úřadu k obecnému výběru, zda předložit žadatelům formulář žádosti o zjištění státního občanství dle zákona č. 40/1993 Sb. nebo formulář prohlášení o státním občanství ČR podle zákona č. 193/1999 Sb. Stěžovatel navíc tohoto formuláře nikdy nevyužil, takže je nesrozumitelné, proč právě jeho použití přičítá nesprávnost svého podání. Zastupitelský úřad pak sice poskytl nesprávnou informaci o údajné připravované nové zákonné úpravě, to však nemělo žádný vliv na správní řízení a jeho výsledek. Není navíc pravda, že se městský soud těmito námitkami nezabýval, když naopak posuzoval veškerou stěžovatelovu argumentaci, včetně stěžovatelova tvrzení o zaměnitelnosti a barevném odlišení používaných formulářů, jež žalovaný považuje za nepravdivé.

Soudí-li pak stěžovatel, že měl prvostupňový správní orgán postupovat podle § 19 odst. 2 a 3 správního řádu, namítá proti tomu žalovaný, že jeho podání bylo žádostí o vydání osvědčení o státním občanství ČR nejen svým označením, ale i obsahem, máje požadované náležitosti a jsa dostatečně určité. Nelze je naopak posoudit jako prohlášení o státním občanství ČR podle zákona č. 193/1999 Sb. Žalovaný nesouhlasí s tím, že stěžovatelem v čestném prohlášení nepravdivě uvedenou informaci, že do dne jeho sepsání nepozbyl české státní občanství, bylo možno posoudit jako prohlášení o státním občanství podle zákona č. 193/1999 Sb.

Konečně vytýká žalovaný stěžovateli, že nadále zaměňuje propuštění ze státního svazku a odnětí státního občanství, a připomíná, že předpokladem prvního bylo podání vlastní žádosti fyzické osoby, zatímco k odnětí státního občanství docházelo autoritativním rozhodnutím Ministerstva vnitra podle § 14a zákona č. 39/1969 Sb. Tato rozhodnutí byla následně s účinností ex tunc zrušena zákonem č. 88/1990 Sb., kterým se mění a doplňují předpisy o nabývání a pozbývání československého státního občanství. U osob propuštěných ze státního svazku se naopak nadále vychází z platnosti těchto jejich právních úkonů, je jim ovšem umožněno opětovně nabýt české státní občanství zjednodušenou procedurou s účinky ex nunc, tedy s přerušením kontinuity trvání státního občanství. Žalovaný přitom nehodlá nyní posuzovat důvody, jež vedly stěžovatele k podání žádosti o propuštění ze státního svazku, neboť tyto okolnosti osobní povahy s projednávanou věcí bezprostředně nesouvisí. K návrhu, aby Nejvyšší správní soud zvážil uplatnění postupu dle článku 95 odst. 2 Ústavy,

pak žalovaný připomíná, že zákon č. 193/1999 Sb. již pozbyl účinnosti, takže navrhovanému postupu brání ustanovení § 66 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.

Žalovaný proto navrhuje, aby byla posuzovaná kasační stížnost zamítnuta jako nedůvodná.

V souzené věci Nejvyšší správní soud z předmětného správního spisu především zjistil, že stěžovatel podal dne 10. 8. 2004 na Generálním konzulátu České republiky v New Yorku vyplněný formulář nadepsaný „Žádost a dotazník ke zjištění státního občanství České republiky a vydání osvědčení o státním občanství České republiky“. K němu přiložil čestné prohlášení, kde uvedl, že si v roce 1969 ani později nezvolil státní občanství Slovenské republiky, ani pro něj toto občanství nezvolili rodiče, ani nenabyl po 1. 1. 1993 na vlastní žádost cizí státní občanství, ani nenabyl státní občanství USA naturalizací. Dále přiložil rodný list státu Massachusetts, kopii rodného listu matky, oddací list rodičů, potvrzení o tom, že jeho matka nabyla v roce 1979 státní občanství USA, a osvědčení o státním občanství ČR matky, jež bylo vydáno na základě § 1 odst. 1 zákona č. 193/1999 Sb. v roce 2004.

Generální konzulát ČR v New Yorku zaslal všechny tyto dokumenty Úřadu městské části Praha 1, odboru matrik, který nevyhověl žádosti o vydání osvědčení o státním občanství ČR svým výše označeným rozhodnutím ze dne 3. 11. 2004. V něm uvedl, že z výsledků státoobčanského řízení vyplynulo, že stěžovatel byl propuštěn ze státního svazku České socialistické republiky dne 8. 2. 1989. Stěžovatel tak není státním občanem ČR a nelze mu osvědčení o státním občanství ČR vydat.

Toto rozhodnutí zaslal Generální konzulát ČR v New Yorku stěžovateli s radou, aby se na generální konzulát obrátil znovu za šest měsíců, neboť může dojít ke změně zákonné úpravy v důsledku legislativního návrhu senátorů. Naznačil také, že se stěžovatel může domoci českého státního občanství, pokud zde bude po dobu pěti let pobývat s povolením trvalého pobytu.

Proti rozhodnutí Úřadu městské části Praha 1, odboru matrik, podal stěžovatel odvolání, motivované skutečností, že mu již uplynula lhůta k podání prohlášení podle zákona č. 193/1999 Sb. Použil zde argumenty, jež byly použity i následně v kasační stížnosti a tedy i výše rekapitulovány. Konkrétně zde brojl proti tomu, že jeho podání nebylo posouzeno podle § 1 zákona č. 193/1999 Sb., jak umožňoval jeho obsah. Stěžovatel upozornil na podobnost mezi obecným postupem podle § 24 zákona č. 40/1993 Sb. a postupem podle zvláštního § 1 zákona č. 193/1999 Sb., přičemž rozdíly mezi těmito dvěma zákony jsou pro člověka nehovořícího dobře česky těžko poznatelné, proto se ostatně s důvěrou obrátil o radu na pracovníky zastupitelského úřadu. Dotazníky, které je třeba v obou případech vyplnit, jsou značně podobné, aniž by jejich znění bylo předepsáno zákonem, proto se i zde cítil být stěžovatel závislým na správnosti postupu úředníka zastupitelského úřadu, tedy na tom, zda mu předloží správný formulář. Informacemi poskytovanými na internetových stránkách zastupitelského úřadu a tam uveřejněným zjišťovacím dotazníkem se navíc zastupitelský úřad hlásí k tomu, že rozhodne, jaký typ dotazníku předloží žadateli k vyplnění. Stěžovatel upozornil i na rozpory mezi zákonnou úpravou a zněním dotazníků a na to, že obdržel zavádějící informaci, že po vydání českého rodného listu dostane český pas, nebyl tedy upozorněn na to, že je třeba nejprve učinit prohlášení podle zákona č. 193/1999 Sb. Zavádějící byla i informace o chystané změně zákonné úpravy, v níž je navíc uvedeno, že se týká „znovuzískání“ českého státního občanství, z čehož je zjevné, že i zastupitelský úřad si byl vědom toho, že stěžovatel již české státní občanství měl, a proto mu mělo být namísto žádosti

o zjištění občanství předloženo právě prohlášení dle zákona č. 193/1999 Sb. Vzhledem k tomu, že dnem 2. 9. 2004 uběhla lhůta pro podání prohlášení o českém státním občanství, navrhol stěžovatel, aby byly alespoň zhojeny vady podání již podaného, a to buď tím, že by jej v souladu s jeho obsahem a přiloženými dokumenty žalovaný kvalifikoval podle § 19 odst. 2 správního řádu jako prohlášení podle zákona č. 193/1999 Sb.; nebo tím, že by jej podle § 19 odst. 3 správního řádu vyzval, aby své podání doplnil, a to o prohlášení ve formě, jež by vyhovovala zákonu č. 193/1999 Sb. Prvostupňový správní orgán tak měl ostatně učinit již sám, když ze stěžovatelova podání bylo zřejmé, že chce stěžovatel získat české státní občanství. Závěrem se stěžovatel dovolával odstranění nepřiměřené tvrdosti, jež proti němu byla použita, a připomněl, že již jednou mu bylo státní občanství odňato komunistickým Československem a doufá, že podruhé mu nebude odepráno z takto formálních důvodů, jež sám nezpůsobil.

Toto odvolání zamítl žalovaný svým rozhodnutím ze dne 17. 3. 2005. Zde vyšel z rozdílu mezi žádostí o zjištění státního občanství podle § 20 a § 24 zákona č. 40/1993 Sb. a prohlášením o státním občanství ČR podle zákona č. 193/1999 Sb. a zjistil, že ani v jednom případě není součástí právního předpisu závazný tiskopis pro tato podání, takže forma podléhá pouze obecnému § 19 odst. 1 správního řádu. Obsahem prohlášení o státním občanství musí být zejména vyjádření vůle bývalého československého státního občana k nabytí státního občanství ČR. Takový úmysl však ze stěžovatelova podání není zřejmý. Žalovaný se neztotožnil s názorem stěžovatele, že takový projev vůle učinil konkludentně, neboť v daném případě se musí z definice jednat o výslovný projev vůle. I obsah tohoto podání tak přiléhá ustanovení § 20 a § 24 zákona č. 40/1993 Sb., a nikoli zákonu č. 193/1999 Sb. Ani přílohy stěžovatelova podání nenaznačovaly, že chce učinit prohlášení o státním občanství, neboť nepřiložil listinu o propuštění ze státního svazku ČR, jež je povinnou náležitostí, ani neuvedl, kdy a jak pozbyl české státní občanství, naopak učinil čestné prohlášení, že toto občanství nepozbyl. I vzhledem k tomuto čestnému prohlášení a údajům o státním občanství matky považoval žalovaný za pochopitelné, že jej zastupitelský úřad považoval za českého občana, nelze mu proto vytýkat, že by stěžovateli poskytl chybné informace a dotazníky. Za osobu propuštěnou ze státního svazku označil stěžovatele zastupitelský úřad až v průvodním dopise k rozhodnutí prvostupňového správního orgánu, jehož obsah mu byl znám. Žalovaný sice zkritizoval nesprávnost informací zastupitelského úřadu o chystaných legislativních změnách, s informacemi poskytovanými na internetu se však ztotožnil, navíc nejsou oficiálním výkladem zákona. Žalovaný tak vyloučil, že by bylo možno použít § 19 odst. 3 správního řádu, neboť stěžovatelovo podání je žádostí o vydání osvědčení o státním občanství svým označením i obsahem a v tomto směru k němu není co doplňovat. Žalovaný se ztotožnil i se závěrem prvostupňového správního orgánu, že stěžovatel není občanem ČR, a upozornil na rozdíl mezi propuštěním ze státního svazku na žádost fyzické osoby a odnětím státního občanství bez projevu její vůle. Žalovaný tak odvolání zamítl, a to i při vědomí, že pro uplynutí zákonné lhůty již stěžovatel nemá možnost nabýt státní občanství prohlášením o státním občanství ČR, tato skutečnost však není důsledkem nesprávného postupu správních orgánů, ale nedostatečné pozornosti, kterou stěžovatel svému podání věnoval.

Proti tomuto rozhodnutí podal stěžovatel žalobu k Městskému soudu v Praze. V ní argumentoval náročností procedury znovuzískání českého státního občanství, podobností jednotlivých podání, svou nedostatečnou znalostí češtiny a tím, že údaj, že je českým občanem, uvedl v domněnku, že nelze přihlížet k úkonům, které provedl jako nezletilý ve vztahu ke komunistickému Československu. Trval na tom, že zastupitelský úřad mu poskytl nesprávné informace, takže vina za chybné sepsání žádosti nepadá jen na stěžovatele,

ale i na české státní orgány, takže očekával ve svém případě méně formální přísnosti a postup správních orgánů podle § 19 správního řádu. I v ostatním byla stěžovatelova žalobní argumentace obdobná té, již následně použil v kasační stížnosti.

Tuto žalobu zamítl městský soud svým rozsudkem ze dne 15. 11. 2005. Zde konstatoval, že svým podáním ze dne 10. 8. 2004 dal stěžovatel jednoznačně podnět k zahájení řízení o zjištění, zda je státním občanem ČR. Toto podání, stejně jako k němu připojené čestné prohlášení, nelze ani podle městského soudu považovat za prohlášení o státním občanství podle zákona č. 193/1999 Sb., a nebyl proto důvod postupovat dle § 19 odst. 2 a 3 správního řádu, když jednoznačný obsah ustanovení § 1 odst. 2 tohoto zákona nelze překlenout výkladem a stěžovatelovo podání nelze ani označit za vadné. Důvodem pro zrušení rozhodnutí žalovaného nemůže být ani stěžovatelovo tvrzení, že pro svou nedokonalou češtinu spoléhal na kompetentnost úředníka Generálního konzulátu ČR v New Yorku. Soud přihlédl i k rozporu mezi čestným prohlášením stěžovatele, že české státní občanství nepozbyl, s obsahem spisu, přičemž za účelovou označil městský soud stěžovatelovu námitku neplatnosti jeho úkonu, v jehož důsledku v roce 1989 státní občanství pozbyl. Vůli znovu jej nabýt na základě prohlášení o státním občanství ČR pak podle městského soudu stěžovatel projevil až v odvolání proti prvostupňovému správnímu rozhodnutí, jež bylo správnímu orgánu doručeno dne 13. 12. 2004, tedy po uplynutí lhůty pro podání takového prohlášení podle § 5 zákona č. 193/1999 Sb.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek Městského soudu v Praze v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů (§ 109 odst. 2 a 3 s. ř. s) a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Stěžovatel brojí nejprve proti nepřezkoumatelnosti rozsudku městského soudu pro nesrozumitelnost. Tato námitka, již se zdejší soud musí z logiky přezkumu v řízení o kasační stížnosti zabývat nejdříve, je konkretizována nejprve výtkou, že se soud nezabýval jeho námitkami ohledně nesprávného postupu zastupitelského úřadu. Tato výtka však není pravdivá, neboť městský soud se postupem Generálního konzulátu ČR v New Yorku při komunikaci se stěžovatelem zabýval na straně 5 svého rozsudku, kde zejména shledal, že stěžovatelem uváděná pochybení konzulárního úředníka nemají oporu ve spisovém materiálu. I v ostatním lze konstatovat, že odůvodnění rozsudku napadeného kasační stížností je značně stručné, nelze však konstatovat, že by bylo nesrozumitelné, a tedy nepřezkoumatelné. Ostatní stěžovatelovy námitky směřující k nesrozumitelnosti rozsudku pak mají spíše povahu vyjádření neporozumění mezi stěžovatelem a městským soudem, tedy spíše neshody mezi jejich právními názory, a lze je proto podřadit společně s ostatními námitkami pod posouzení ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

Stěžovatel svou kasační stížností v podstatě kritizuje, že při posuzování zákonnosti rozhodnutí žalovaného, respektive správního orgánu prvního stupně, nebylo zohledněno, že nesprávnost jeho podání byla zapříčiněna chybami zastupitelského úřadu, s nímž ve věci svého občanství komunikoval. Stěžovatel se zde dovolává principu obsaženého v § 3 odst. 2 tehdy účinného správního řádu, podle nějž platí, že „*správní orgány jsou povinny postupovat v řízení v úzké součinnosti s občany a organizacemi a dát jim vždy příležitost, aby mohli svá práva a zájmy účinně hájit, zejména se vyjádřit k podkladu rozhodnutí, a uplatnit své návrhy. Občanům a organizacím musí správní orgány poskytovat pomoc a poučení, aby pro neznalost právních předpisů neutrpěli v řízení újmu.*“ K tomu je třeba nejprve uvést, že správní řízení se stěžovatelem vedl Úřad městské části Praha 1, odbor matrik, zatímco role Generálního konzulátu ČR v New Yorku spočívala pouze v přijetí stěžovatelova případného

prohlášení ve smyslu zákona č. 193/1999 Sb. podle jeho § 3 odst. 1 a 3. To však nic nemění na tom, že i tento zastupitelský úřad byl vázán touto obecnou zásadou výkonu veřejné správy, a proto stěžovateli měl pomoc a poučení poskytnout, v čemž je nutno se stěžovatelem souhlasit.

Souhlasit je s ním třeba i v tom, že pokud by chybnost jeho podání byla zapříčiněna chybným poučením ze strany tohoto zastupitelského úřadu, bylo by k tomu nutno přihlédnout, neboť jakkoli jsou na sobě zastupitelský orgán a orgány vedoucí vlastní správní řízení podle daného zákona zcela nezávislé, jedná se v obou případech o orgány veřejné moci České republiky, takže pokud by pochybení jednoho z nich mělo mít negativní dopad na právní postavení účastníka řízení, musel by to druhý z nich příslušně zohlednit. Jinak řečeno účastník řízení nemá samozřejmě být poškozován nesprávným postupem orgánu veřejné moci, a pokud k takovému poškození dojde, nemá být dalším postupem veřejné moci potvrzováno, ale – pokud je to v mezích zákona možné – odstraněno. Tato zásada byla několikrát potvrzena v různých podobách v dosavadní judikatuře zdejšího soudu, jak dosvědčuje například rozsudek ze dne 23. 11. 2004, sp. zn. 2 Afs 122/2004 (publ. pod č. 474/2005 Sb. NSS), podle nějž musí jít nesrozumitelnost právního předpisu k tíži veřejné moci, a nikoli adresáta právní normy, na nějž je veřejnou mocí aplikována. Zejména pak byla vyslovena – a to ve vztahu k rozhodnutí soudu o restituci majetku, jejíž zamítnutí bylo způsobeno pochybením a prodlením orgánů státní správy ve vztahu k žadateli o restituci majícímu občanství USA – Ústavním soudem v jeho nálezu I. ÚS 535/2000 ze dne 5. 12. 2001 (Sb. nál. a usn. ÚS, sv. 24, str. 449), kde uvedl: „*Důvody, které vedly Krajský soud v Ostravě k rozhodnutí, napadenému ústavní stížností, mají své příčiny nepochybně v předchozím jednání státních orgánů. Ústavní princip právního státu předpokládá, že se stát vůči občanům chová v souladu s povinnostmi, které sám sobě stanovil, přičemž občan na základě principu právní jistoty má právo se spolehnout na věrohodnost státu při plnění jeho závazků. Jestliže správní orgán nevystavil stěžovateli listinu o udělení státního občanství v důsledku neodůvodněných průtahů ve lhůtě, kterou si stanovil, a jestliže tímto počínáním státu byla promeškána lhůta k uplatnění restitučního nároku, mohl by stěžovatel vůči státu nepochybně uplatňovat nárok na náhradu škody, jež mu tímto pochybením státu vznikla. Na druhé straně však poukazuje Ústavní soud na princip přiměřenosti práva, který velí akceptovat splnění podmínky státního občanství i v tom případě, kdy k opožděnému vystavení osvědčení došlo jednoznačně pochybením státu, pokud žadatel včas a úplně splnil podmínky státem mu stanovené a lhůty mu uložené.*“

K uplatnění této zásady napravování pochybení jiného orgánu veřejné moci zná ostatně právní řád ve vztahu k různým řízením celou řadu nástrojů, jako je odstraňování tvrdostí, náhrada za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, či zohlednění v rámci případného správního uvážení. Pokud by tedy byla skutečnost, že stěžovatel podal jiné podání, než zamýšlel, opravdu zapříčiněna pochybením ze strany českého zastupitelského úřadu, musel by to správní orgán rozhodující v jeho věci zohlednit.

V zásadě jedinou cestou, jež by se v právních předpisech danou otázku řešících k takovému zohlednění teoreticky nabízela, by přitom byl skutečně postup podle § 19 odst. 2 a 3 tehdy účinného správního řádu, na nějž stěžovatel poukazuje. Podle nich platilo: „(2) Podání se posuzuje podle jeho obsahu. Z podání musí být patrné, kdo je činí, které věci se týká a co se navrhuje. Zvláštní právní předpisy mohou stanovit jeho další náležitosti.“

(3) Pokud podání nemá předepsané náležitosti, pomůže správní orgán účastníku řízení nedostatky odstranit, popřípadě jej vyzve, aby je ve stanovené lhůtě odstranil; zároveň ho poučí, jaký význam může mít neodstranění nedostatků pro další průběh řízení.“

Tato ustanovení skutečně poskytují správnímu orgánu jistý prostor pro odstranění vad, a pokud by stěžovatelovo podání mohlo být chápáno nejen jako osvědčení o státním občanství ČR podle § 20 zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ale i jako prohlášení o státním občanství podle zákona č. 193/1999 Sb.; bylo by namíste tento postup použít poté, co vyšlo ve správním řízení najevo, jaký byl skutečný úmysl, s nímž stěžovatel toto podání činil. Vhodnost tohoto postupu by navíc měla být podpořena ohledem na účel tohoto zákona, jímž je napravování křivd spáchaných komunistickým režimem na bývalých československých občanech, kteří pozbyli státní občanství Československé republiky, Československé socialistické republiky, České socialistické republiky nebo České republiky v období od 25. února 1948 do 28. března 1990 propuštěním ze státního svazku nebo v souvislosti s nabytím státního občanství jiného státu, s nímž měla nebo má Česká republika uzavřenu smlouvu upravující otázku zamezení vzniku dvojího státního občanství. I tyto formy pozbytí státního občanství – byť k nim došlo alespoň formálně volním aktem samotného občana, narozdíl od odnětí státního občanství rozhodnutím Ministerstva vnitra podle § 7 zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství, či podle § 14a zákona č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky – totiž spočívaly mnohdy na nátlaku na československé či české občany, kteří emigrovali v rozhodném období do zahraničí. Sám stěžovatel ostatně uvádí, že takovému nátlaku a vyhrožování nemožností navštívit bez podání žádosti o propuštění ze státního svazku v budoucnu Československo, tedy zemi jeho předků a příbuzných, byl vystaven i on sám, respektive jeho matka.

Postup odstraňování vad podle § 19 odst. 2 a 3 dříve účinného správního řádu je ostatně použitelný i při jiných řízeních, jimiž mají být napraveny křivdy minulosti, jak uvedl zdejší soud ve vztahu k jinému řízení tyto křivdy napravujícímu ve svém rozsudku ze dne 30. 9. 2003, sp. zn. 2 A 1166/2002 (publ. na www.nssoud.cz): „*Jestliže žalobce v žádosti o přiznání jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945, neuvedl všechny náležitosti a řádně je nedoložil ve smyslu ustanovení § 7 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. a § 19 odst. 3 spr. ř., měl správní orgán žalobci pomoci nedostatky podání odstranit nebo jej vyzvat, aby nedostatky ve stanovené lhůtě odstranil, a to s potřebným poučením o následcích neodstranění. Nepostupoval-li takto správní orgán, trpí správní řízení vadami, pro které může soud správní rozhodnutí zrušit a věc vrátit k dalšímu řízení (§ 78 odst. 1 a 4 s. ř. s.).“ Je tak pravdou, že pokud by stěžovatelovo podání bylo možno považovat i za prohlášení podle zákona č. 193/1999 Sb., mohl by prvostupňový orgán, a zejména pak žalovaný, kterému již bylo ze stěžovatelova odvolání zřejmé, co bylo skutečným stěžovatelovým úmyslem, tuto skutečnost zohlednit a napravit tak stěžovatelovo pochybení cestou odstraňování vad.*

Ve stěžovatelově případě však postup podle tohoto ustanovení tehdejšího správního řádu nebyl možný, neboť ani podle názoru zdejšího soudu nelze jeho podání při nejlepší vůli označit za prohlášení podle § 1 zákona č. 193/1999 Sb., když o opaku svědčí jak nadpis tohoto jím vyplněného podání („Žádost a dotazník ke zjištění státního občanství České

republiky a vydání osvědčení o státním občanství České republiky“) tak zejména obsah jeho příloh, zvláště pak čestného prohlášení o tom, že nepozbyl státního občanství České republiky. Za této situace by „překvalifikování“ stěžovatelova podání, které zjevně bylo žádostí o vydání osvědčení o státním občanství ČR podle § 20 zákona č. 40/1993 Sb., na prohlášení o státním občanství podle zákona č. 193/1999 Sb., bylo postupem protizákonným, tedy rozporným se zásadou zákonnosti, jež prvostupňový správní orgán a žalovaného váže nejen podle § 3 odst. 1 tehdejšího správního řádu, ale zejména podle článku 2 odst. 3 Ústavy ČR. Takový postup extra legem je přitom představitelný v souladu s nadřazeností ústavního pořádku nad obyčejné zákony pouze tehdy, pokud by jeho nevyužití nutně vedlo k protiústavnímu výsledku, jako tomu podle názoru Ústavního soudu bylo ve výše citovaném případě I. ÚS 535/2000. Ve stěžovatelově případě ovšem takové nebezpečí nehrozilo, takže by vykročení mimo hranice zákona nebylo možné ani při zohlednění skutečnosti, že daným řízením mají být napraveny křivdy minulosti, ba dokonce ani kdyby správní orgány akceptovaly, že stěžovatelova chybná volba použitého formuláře byla zapříčiněna pochybením ze strany českého zastupitelského úřadu.

Podstatné však zejména je, že ani podle názoru zdejšího soudu se k takové úvaze nemusel žalovaný uchýlovat, neboť stěžovatel skutečně nijak neprokázal, že by nesprávnost jeho podání byla zapříčiněna pochybením českého zastupitelského úřadu. Zdejší soud může pouze přisvědčit žalovanému v tom, že informace poskytované zastupitelským úřadem na jeho internetových stránkách, jejichž tištěná podoba je součástí správního spisu, považuje za věcně správné, jejich součástí je ostatně i informace o tom, že se jedná pouze o orientační pomůcku, a její součástí je pro zájemce o podrobnější výklad i odkaz na orgán, který byl zpracovatelem zákona č. 193/1999 Sb., i text tohoto zákona. Pokud pak stěžovatel namítá, že měla být zohledněna skutečnost, že žadateli podle tohoto zákona budou většinou osoby neznalé již dokonale českého jazyka a tím méně právního řádu, je třeba na jedné straně tomuto názoru přisvědčit, na druhou stranu však nelze zapomínat na to, že i osoby žijící v zahraničí, jež mají v úmyslu komunikovat s českými orgány veřejné moci v mezích vytýčených českým právním řádem, tíží zásada, podle níž neznalost zákona neomlouvá. Jakkoli pak je úkolem zdejšího soudu pouze přezkoumávat stěžovatelovu kasační stížnost v mezích kasačních námitek, a nikoli posuzovat kvalitu právních předpisů, nezbývá než konstatovat, že v případě zákona č. 193/1999 Sb. bylo tohoto vyvážení mezi oběma výše uvedenými hledisky zákonodárcem dosaženo, neboť se jedná o předpis krátký a přehledný.

Navíc pokud byla výše zdůrazněna zásada, že postup české veřejné moci vůči stěžovateli má být posuzován v souladu s judikaturou Ústavního soudu celostně, nelze pouze reagovat na stěžovatelova tvrzení o údajných pochybeních zastupitelského úřadu, ale je naopak třeba přihlídnout i k tomu, že stěžovatelův problém nakonec skutečně jiný orgán veřejné moci, a to zákonodárce, vyřešil, když přijal novelu zákona č. 193/1999 Sb. pod č. 46/2006 Sb. Touto novelou byl do zákona vsunut nový § 5a, podle nějž *„prohlášení podle § 1, která nebyla učiněna ve lhůtě stanovené v § 5, lze opětovně činit ode dne 1. června 2005.“* Lhůta, kterou stěžovatel promeškal, tak byla zákonodárcovým zásahem znovu obnovena v jeho prospěch. Zákonodárce tak i touto změnou zákona naplnil slova jeho preambule, podle níž byl při jeho přijímání veden úmyslem *„zmírnit následky některých křivd, k nimž došlo v období let 1948 až 1989, vědom si, že zahraniční Češi a krajané přispívají k udržování a pěstování národního kulturního dědictví, jakož i k prohlubování vztahů sounáležitosti s Českou republikou a že český exil vyvíjel v emigraci významnou duchovní, politickou a kulturní činnost ve prospěch obnovení svobody a demokracie ve své vlasti a tato činnost si zasluhuje mimořádného uznání.“* Tato novela také činí již zjevně zcela bezpředmětným stěžovatelův návrh na postup zdejšího soudu podle článku 95 odst. 2 Ústavy.

Lze tak uzavřít, že pokud stěžovatel podal jiné podání, než ve skutečnosti zamýšlel, nelze to přičítat zastupitelskému úřadu, žalovanému ani zákonodárci, ale pouze stěžovateli samotnému, na nějž v tomto směru dopadly důsledky zásady vigilantibus iura. Tyto následky ovšem byly v souladu s účelem samotného zákona napraveny právě zákonodárcem zjevně vedeným snahou, kterou ctí i zdejší soud, v nejvyšší možné míře napravit křivdy minulosti.

Lze proto uzavřít, že Nejvyšší správní soud v daném případě neshledal naplnění některého z namítaných důvodů kasační stížnosti ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., neboť - jak vyplývá ze shora uvedeného - v souzené věci se městský soud nedopustil nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky v předcházejícím řízení a nebyla shledána ani nepřezkoumatelnost rozhodnutí spočívající v nesrozumitelnosti.

Ze všech shora uvedených důvodů tak Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Stěžovatel, který neměl v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení (§ 60 odst. 1 s. ř. s.) a Magistrátu hlavního města Prahy, odboru občanskoprávních agend, náklady řízení nevznikly. Proto soud rozhodl, že se žalovanému nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 27. července 2007

JUDr. Vojtěch Šimíček
předseda senátu